

Lausunto

06.08.2024

Asia: VN/15985/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksen luonnoksesta laiksi yhdenvertaisuuslain muuttamisesta (varhaiskasvatuksen edistämisvelvollisuus)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Vanhempainliitto ei kannata hallituksen esitystä yhdenvertaisuuslain muuttamisesta, joka poistaisi velvoitteen toimipaikkakohtaisten yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisesta varhaiskasvatuksessa. Esitetyt muutokset heikentäisivät yhdenvertaisuuden edistämistä varhaiskasvatuksessa eivätkä huomioi lapsen edun ensisijaisuutta.

Esitys kansainvälisten sopimusten ja hallituksen linjausten vastainen

Hallituksen esitys on Lapsen oikeuksien sopimuksen ja muiden kansainvälisten ihmisoikeussopimusten vastainen. Esitys ei ole myöskään linjassa hallitusohjelman eikä valtioneuvoston rasmin torjumisen ja yhdenvertaisuuden edistämisen toimenpideohjelman kanssa. Esitetyt muutokset eivät myöskään ole lapsistrategian linjausten mukaisia.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallitus työskentelee määrätietoisesti yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi yhteiskunnassa. Hallitus lupaa vahvistaa kaikkien lasten sivistyksellisten perusoikeuksien yhdenvertaista toteutumista ja parantaa varhaiskasvatuksen laatua, mikä vahvistaa oppimisen edellytyksiä ja edistää koulutuksellista tasa-arvoa. Rasmin torjumisen ja yhdenvertaisuuden edistämisen toimenpideohjelman luonnoksessa esitetään koko koulutusjärjestelmän kattavaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämisohjelmaa, jonka tarkoituksena on tukea ja seurata lakisääteisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimista ja parantaa niiden vaikuttavuutta tasa-arvon yhdenvertaisuuden edistämisen välineenä. On vaikea nähdä, miten hallituksen esitys toimipaikkakohtaisten yhdenvertaisuussuunnitelmien velvoittavuuden poistamisesta varhaiskasvatuksessa tukee näitä hallituksen tavoitteita.

Esityksen perustelut ontuvat

Hallituksen esityksen perustelut yhdenvertaisuussuunnitelmien velvoittavuuden poistamiselle ovat ontuvia. Hallituksen esitystä perustellaan kuntien normien purkamisella, hallinnollisen taakan vähentämisellä ja niiden mukanaan tuomilla säästöillä. Esityksen säästöjä koskevat laskelmat ovat epäselvät ja esityksessä esiin tuodut säästöt lopulta vähäiset. Kuten esityksessäkin todetaan: taloudellisia vaikutuksia on vaikea arvioida, koska tutkimustietoa yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimiseen käytetystä ajasta ei ole. Monissa varhaiskasvatuksen toimipaikoissa yhdenvertaisuussuunnitelmaa tehdään Opetushallituksen ohjeiden mukaisesti rinnan tasa-arvosuunnitelman kanssa ja niihin käytettyä aikaa on vaikea eritellä toisistaan.

Yhdenvertaisuuslaki varhaiskasvatusta koskevine velvoitteineen tuli voimaan 1.6.2023. Yhdenvertaisuussuunnitelmien suunnitteluvollisuutta koskee siirtymäsäännös, jonka mukaan ko. suunnitelmien tulee olla laadittuina viimeistään 1.6.2025. Monissa varhaiskasvatusyksiköissä työ on käynnistetty, mutta on vielä kesken. Hallituksen esityksessäkin todetaan, että toimipaikkakohtaisen varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelun tosiasiallisia vaikutuksia yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumiseen ei ole mahdollista todentaa, koska yhdenvertaisuuslain ja tasa-arvolain muutokset ovat olleet voimassa hyvin lyhyen aikaa eikä aiheesta ole tehty vielä selvitystä tai tutkimusta. Hallituksen esityksellä ei ole tietoperustaa. Suomen Vanhempainliitto kummeksuu poukkoilevaa päätöksentekoa ja katsoo, että hallituksen esityksen perustelut yhdenvertaisuuslain muuttamiselle eivät ole kestäviä.

Varhaiskasvatuksen toimipaikkakohtaisesta yhdenvertaisuussuunnitteluvolvoitteesta säädettäessä sillä arvioitiin olevan suoraan lapsiin kohdistuvia, myönteisiä vaikutuksia. Yhdenvertaisuussuunnittelu kiinnittää huomion lapsille annettavan varhaiskasvatuksen sisältöön ja ohjaa kohtaamaan henkilökuntaa, lapsia ja heidän monimuotoisia perheitään yhdenvertaisella tavalla. Yhdenvertaisuuslain muutokset toivat varhaiskasvatukselle samat velvoitteet muiden koulutusasteiden kanssa, mikä tuo yhtenäisyyttä ja jatkuvuutta yhdenvertaisuuden vahvistamiseen läpi lapsen kasvu- ja koulupolun. Se selkeytti myös esiopetuksen tilannetta ja toi päiväkoteissa järjestettävälle esiopetukselle yhdenvertaisuussuunnitteluvolvoitteen.

Lasten ja vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa heikentyisi

Yhdenvertaisuuden edistäminen ja yhdenvertaisuussuunnittelu siirtyisi hallituksen esityksen myötä toimipaikkatasolta ylemmälle tasolle. Yhdenvertaisuuden edistäminen jää tällöin liian yleiselle tasolle eikä tavoita toimipaikkojen arkea. Hallituksen esitys poistaisi myös velvoitteen kuulla lapsia ja heidän huoltajiaan edistämistoimenpiteistä sekä laatia suunnitelma yhteistyössä henkilöstön kanssa.

Toteutuessaan esitys heikentäisi vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa, mikä ei ole varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) todetaan: 'Vanhemmille ja muille huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsen varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen, kehittämiseen ja arviointiin yhdessä henkilökunnan ja lasten kanssa.' Yhdessä hallituksen toisen varhaiskasvatusta koskevan esityksen (paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimisen velvoittavuudesta luopuminen) kanssa hallitus on hapertamassa vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa merkittävästi.

Lopuksi

Suomen Vanhempainliitto ei kannata hallituksen esitystä ja pitää ehdottoman tärkeänä, että yhdenvertaisuussuunnitelma laaditaan päiväkotiyhteisössä henkilökunta, lapset ja vanhemmat mukaan ottaen. Yhdenvertaisuussuunnitelman tulee olla toiminnallinen ja kytkeytyä vahvasti varhaiskasvatuksen arkeen. Toimipaikkakohtaisen suunnitelman laatiminen on tärkeä prosessi, joka konkretisoi yhdenvertaisuustyötä varhaiskasvatuksen henkilökunnalle, lapsille ja heidän vanhemmilleen. Kun suunnitelmat valmistellaan yhdessä keskustellen, teemat tulevat kaikille näkyviksi ja niihin myös sitoudutaan vahvemmin.

Metso Tuija
Suomen Vanhempainliitto ry, Finlands Föräldraförbund rf